
ARHEO

34/2017

Arheološka obvestila / Glasilo Slovenskega arheološkega društva

ARHEO

Ljubljana, december 2017

Arheološka obvestila. Glasilo Slovenskega arheološkega društva, številka 34, leto 2017. Odgovorna oseba izdajatelja: *Bojan Djurić*, predsednik SAD. Uredništvo: *Matija Črešnar, Boštjan Laharnar, Tina Milavec, Marko Mele, Dimitrij Mlekuž, Gašper Rutar, Manca Vinazza*. Izdajateljski svet SAD: *Matija Črešnar, Januš Jerončič, Marjeta Šašel Kos, Tina Milavec, Predrag Novaković, Peter Turk, Milan Sagadin*. Znanstveni in strokovni prispevki v reviji so recenzirani. Recenzenti: *Darja Grosman, Ivan Marija Hrovatin, Jožef Medved, Dimitrij Mlekuž, Gašper Rutar, Biba Teržan*.

Naslov uredništva: Oddelek za arheologijo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, p. p. 580, SI-1001 Ljubljana (01 241 1558). Grafična zasnova: *Ranko Novak*. Naslovnica: Fužinarski dnevi 2017 (foto: M. Vinazza, obdelava: A. Cimprič). Jezikovni pregled: *Nina Krajnc* (slovenščina), *Andreja Maver* (angleščina). Stavek: *Aleš Cimprič*. Tisk: Dravski tisk d.o.o. Naklada: 300 izvodov. Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji. Imetniki moralnih in avtorskih pravic so posamezni avtorji.

Tisk so finančno podprli Center za preventivno arheologijo ZVKDS, Narodni muzej Slovenije in Oddelek za arheologijo FF UL.

-
- 5 Uvodnik
Matija Črešnar
- 7 Hiperspektralna snemanja in arheologija
Hyperspectral surveys and archaeology
Dimitrij Mlekuž
- 23 Arheološki površinski pregled – osnovni koncepti in problemi
Archaeological surface survey – basic concepts and problems
Luka Gruškovnjak
- 79 Nove arheološke raziskave na Cvingerju pri Dolenjskih Toplicah in njihov doprinos
k poznavanju železarstva v jugovzhodni Sloveniji v starejši železni dobi
Recent archaeological investigations at Cvinger near Dolenjske Toplice and their importance
for the research of the Early Iron Age ironworking in south-eastern Slovenia
Matija Črešnar, Manca Vinazza, Jaka Burja
- 95 Intervju z dr. Nevo Trampuž Orel, dobitnico nagrade Slovenskega arheološkega
društva v letu 2017
Boštjan Laharnar, Peter Turk
- 99 Od oblaka do pokrajine. Navodila za »obdelavo« in vizualizacijo LiDAR podatkov
Jošt Hobič
- 105 Arheološki površinski pregled v luči najnovejše diskusije – Poročilo s konference
»Finds in the Landscape. New Perspectives and Results from Archaeological Surveys /
Funde in der Landschaft. Neue Perspektiven und Ergebnisse archäologischer Prospektion.«
12.–13. junij 2017, Köln, Nemčija
Archaeological surface survey in the light of the latest discussion – Report from the conference on
»Finds in the Landscape. New Perspectives and Results from Archaeological Surveys. /
Funde in der Landschaft. Neue Perspektiven und Ergebnisse archäologischer Prospektion.«
June 12th–13th, 2017, Cologne, Germany.
Luka Gruškovnjak
- 123 POZOR! Samuraji na vsakem koraku
Daša Pavlovič
- 131 Vitrina meseca. Prvo leto izkušenj
Dejan Kožuh, Rok Ratej
- 137 Navodila avtorjem
Guidelines to the Contributors
-

Uvodnik

Spoštovani kolegice in kolegi,

pred vami je nova, 34. številka revije *Arheo*. Glasilo Slovenskega arheološkega društva.

Vsebina te številke je ponovno nekoliko manj zajetna, kot je bilo še pred leti v navadi. Razlogov je brez dvoma več, a rezultat njihovega seštevek je, da je uredništvo v branje ponovno dobilo precej omejeno število kakovostnih prispevkov. Posledično pa ste vi, naši bralci, prikrajšani za branje poglobljenih teoretskih in/ali metodoloških razprav.

Ker se razmere pri ustvarjanju *Arhea* v zadnjih letih ne obračajo več na bolje in tudi ne stagnirajo, temveč je po našem videnju stanje vse slabše, smo se morali v uredništvu vprašati, kaj storiti. Lahko tarnamo in krivimo nizko točkovanje naše revije, ker s prispevki samo v slovenskem jeziku ne dosegamo kriterijev za boljše ocene, pa nad javnim financiranjem, ki nam ne omogoča prevodov celih prispevkov, ali nad tem, da se v želji po odmevnosti vedno manj objavlja v slovenskem jeziku in v domačih revijah, brez česar pa lahko pozabimo na razvoj lastne strokovne terminologije itn. Morda pa je našemu uredništvu pošla sapa in smo mi tisti, ki ne prepoznamo ali pa ne znamo več motivirati potencialnih avtorjev, ki bi bili pripravljeni pisati besedila za naše glasilo.

In odločili smo se, da dodobra premešamo naše vrste ter vanje povabimo svežih moči, ki bodo, tako verjamemo, s svojo svežino in novim elanom prevzeli krmilo *Arhea* in vzpodbudili tako tiste, ki ste že pisali za naše glasilo, pa tega trenutno ne prakticirate, kot tiste, predvsem arheologe mlajših generacij, ki imate znanje in ideje, pa doslej še niste vstopili v svet strokovnega in znanstvenega pisnega ustvarjanja. Ker nismo želeli, da bi prišlo do hladne uradne predaje dolžnosti, smo kandidate za novo uredništvo povabili k spoznavanju dela uredništva. V pričujoči številki gre torej že za plod skupnega dela starega in (najverjetnejšega) bodočega uredništva, o katerem pa bo, kot je zapisano v pravilih SAD, odločali člani Slovenskega arheološkega društva na letni skupščini. Upajmo torej, da načrtovane spremembe prinesejo pozitiven obrat.

Sedaj pa preidimo k vsebini.

V prvem prispevku nam Dimitrij Mlekuž predstavlja hiperspektralna snemanja. Ta sodijo v širok nabor metod daljinskega zaznavanja, ki omogoča sistematičen,

neinvaziven in razmeroma dostopen način pridobivanja podatkov o arheoloških najdiščih in kulturni krajini z nje- no časovno globino. Številna arheološka najdišča v Sloveniji se nahajajo v rečnih dolinah, na ravninah in prodnih zasipih, kjer so bila zaradi dolgotrajne rabe prostora dodobra uničena. A če jih ne prepoznamo kot površinske anomalije, to še ne pomeni, da arheološki sledovi niso ohranjeni pod površjem. Prispevek predstavlja potencial uporabe metode hiperspektralnih snemanj kot komple- mentarne metode zračnemu laserskemu skeniranju, kar je bilo preizkušeno na več vzorčnih območjih.

Luka Gruškovnjak se v svojem prispevku loteva metode arheološkega površinskega pregleda, ki nam je vsem po- znana, a so njene zmožnosti in omejitve še vse prej kot povsem razumljene. Zato so del članka tako kratek pre- gled glavnih smeri razvoja metode kot nekateri osnovni koncepti in metodološki problemi, s katerimi se sreču- jemo pri površinskem arheološkem pregledu in njegovi interpretaciji. Med obravnavanimi temami naj izpostavi- mo procese nastajanja površinskih zapisov, odnose med površinskimi in podpovršinskimi zapisi, razmerja med območji najdišč, »izven-najdiščnega« prostora itn.

Nekaj novosti o železarstvu v jugovzhodni Sloveniji v starejši železni dobi prinaša prispevek Matije Črešnarja, Mance Vinazza in Jake Burje. Rezultati izhajajo iz sis- tematičnih interdisciplinarnih raziskav, ki v zadnjih letih potekajo na Cvingerju pri Dolenjskih Toplicah in so med drugim usmerjene tudi v raziskave prazgodovinskega železarstva. Prispevek vključuje kratko zgodovino raz- iskav železarstva v starejši železni dobi v jugovzhodni Sloveniji in predstavitev nekaterih najbolj pomembnih najdišč, povezanih z obravnavano temo, ob tem pa tudi pregled osnovnih tehnoloških procesov pri prazgodo- vinskem železarstvu, ki je podkrepjen z rezultati lastnih raziskav.

Izjemno dobrodošel in nadvse uporaben je prispevek Jošta Hobiča, ki v strnjeni obliki predstavlja delovni pro- ces priprave podatkov lidarskega snemanja površja za ar- heološke namene. Predstavitev temelji na odprtokodnem programskem okolju in je prilagojena za obliko podat- kov, ki so prosto dostopni za območje celotne Slovenije.

Intervju z nagrajenko Slovenskega arheološkega društva za leto 2017, dr. Nevo Trampuž Orel, ki je orala ledino na področju spektrometričnih raziskav prazgodovinskega

bakra in njegovih zlitin na Slovenskem, sta pripravila Boštjan Laharnar in Peter Turk.

V Arheu med drugim ponovno najdemo tudi poročilo s konference. Luka Gruškovnjak predstavlja konferenco *Finds in the Landscape. New Perspectives and Results from Archaeological Surveys*, ki je povezana z njegovim prispevkom v tej številki Arhea.

Takšni prispevki bi ob številu konferenc, ki se na najrazličnejše teme in v velikem številu izvajajo v zadnjih letih ter se jih aktivno udeležujemo tudi slovenski arheologi, lahko postali sredstvo, s pomočjo katerega bi širšo strokovno javnost obveščali o strokovnih smernicah in trendih ter tako doprinesli k razvoju naše stroke kot celote.

Prispevke letošnjega Arhea zaokrožujeta še prikaza vitrin meseca. Prvi, ki ga je pripravila Daša Pavlovič, predstavlja vitrino meseca iz avle Narodnega muzeja Slovenije – Prešernova, ki je bila nenavadna in izredno zanimiva že po naslovu (*Pozor jašek! Samuraji na vsakem koraku*), pa tudi po vsebini. V drugem pa boste lahko ponovno brali o vitrini meseca, ki vas pozdravlja ob vstopu v knjižnico Oddelka za arheologijo FF UL. A tokrat gre za pogled mlajše generacije, saj sta avtorja prispevka Dejan Kožuh in Rok Ratej, študenta, ki sta med glavnimi ustvarjalci tega projekta.

Predstavitev letošnjega Arhea smo končali z mlado generacijo, s tistimi, ki se šele pripravljajo, da bodo resno

vstopili v svet arheologije. Vsi, ki smo na to pot stopili pred njimi, vemo, da smo imeli idealizirane poglede na stroko, na njen vpliv in njen pomen. A realnost nas je pogosto naučila, da ni vse tako, kot smo si predstavljali ...

Kam merim? Domala vse povprek! A ne bom se razpisal o tem, da se ne strinjam s tem, da se na Javni agenciji za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije tako malo sredstev namenja za raziskovanje v humanističnih vedah in da je tudi siceršnji delež finančnih sredstev, ki ga namenjamo za znanost, kaj šele za humanistične znanosti, v naši domovini res mizeren. Ne bom tarnal, da se bolezen podcenjevanja lastnega dela, ki je bila že večkrat omenjena (tudi v lanskem Arheu), še kar razrašča in nas potiska v območje, kjer si resnično težko rečemo strokovnjaki v službi dediščine. Ne bom načel niti teme o nepooblaščenem iskanju arheoloških najdb s pomočjo detektorja kovin oz. detektoraštvu, ki je v skokovitem porastu. Ne bom niti ...

Bomo pa brez dvoma kot stroka morali stopiti skupaj, se začeti pogostejše srečevati na tematskih dogodkih, se (vsaj navzven) poenotiti ter skupaj nastopiti na vseh teh in še številnih drugih »frontah«. Čas nemega opazovanja tega, kar se dogaja okoli nas, je minil. Sicer se stroki s tako plemenitim poslanstvom in malodane brezmejnimi potencialom res ne piše nič dobrega. Mladi pa bodo še prej kot mi ostali brez svojih idealov ...

Matija Črešnar